

Gradnja z lesom ima prihodnost

Prof. dr. Franc Pohleven

Znanstveniki nas že leta opozarjajo, da podnebne spremembe predstavljajo resen problem, ki ga ne smemo ignorirati, niti kot družba, niti kot posamezniki. Desetletja sprenevedanj so pripeljala človeštvo do točke, ko ne bomo mogli več obvladovati vremenskih pojavov. V kolikor ne bomo ukrepali takoj, bodo ujme povzročile na planetu mnogo več škode, kot pa jih prinaša dobiček od umazane težke industrije, temelječe na predelavi fosilnih surovin in veliki porabi fosilnih energentov, ki so poglavitni vir emisije toplogrednih plinov in kupičenju odpadkov.

Tega se vse bolj zavedajo v EU, ki bo v obdobju 2020 - 2030 s približno 10 milijardami EUR podprla Inovacijski sklad za financiranje nizkoogljičnih tehnologij na lokalnem nivoju. Evropska komisija je predlagala prvi evropski podnebni zakon, ki bo uzakonil politično zavezo, da bo Evropa do leta 2050 postala prva podnebno nevtralna celina. Zeleni dogovor je kažipot do trajnostnega gospodarstva. Vključuje vse sektorje, zlasti gradbeništvo, promet, energetiko, kmetijstvo ter jeklarsko, cementno, tekstilno in kemično industrijo, kakor tudi informacijsko in komunikacijsko tehnologijo.

V Sloveniji nimamo rudnih bogastev in tudi energetskih virov ne. Imamo pa les, katerega lahko z malo energije in vpliva na okolje predelamo v izdelke z visoko dodano vrednostjo. Slovenija, kot majhna država, bo na globalnem evropskem in svetovnem trgu lahko konkurenčna le z gospodarstvom, ki bo temeljilo na lastnih surovinskih danostih (lesu) in naših pičlih energetskih zmožnostih. Evropski skupnosti in svetu ponudimo to kar imamo, ne pa da s tujo energijo predelujemo uvožene fosilne surovine v materiale, ki jih lahko uvozimo. Žal smo ob osamosvojitvi Slovenije vizijo gospodarstva napačno usmerili, saj naša industrija pretežno temelji na uvozu fosilnih surovin in energentov. Tako smo surovinsko in energetsko odvisni od tujine, obenem pa na prebivalca vodini v svetu po emisijah toplogrednih plinov, ki so poglavitni vzrok za ujme ter s posebnimi odpadki onesnaženo okolje (deponije).

Ker je Slovenija bogata z lesom, imamo idealne pogoje za izvajanje ukrepov podnebnega EU zakona. Bogastvo lesa (letni prirastek več kot 8 milijonov m³ – več kot 4 m³ na prebivalca) bi Sloveniji omogočilo trajnostni razvoj in prehod v nizkoogljično družbo. To je še zlasti pomembno v gradbeništvu, saj bi uporaba lesa namesto fosilnih gradiv (beton, železo, aluminij) bila še zlasti pomemben z vidika znižanja emisije toplogrednih plinov, kot je ogljikov dioksid (CO₂).

Emisijo toplogrednih plinov, kot je CO₂, gozd sam po sebi ne zamašuje, saj je že milijone let CO₂ nevtralen. Koliko CO₂ se ob rasti dreves s fotosintezo veže v les, toliko se ga sprosti z razgradnjo postaranih dreves. Ta pojav je značilen za pragozdove. Znižanje emisije CO₂ lahko z gozdom dosežemo le v primeru, če širimo gozdne površine, kar pa za Slovenijo ni smiselno, saj zaraščanje z gozdom ni v prid biološki pestrosti in ohranjanju kulturne krajine ter krčenju kmetijskih površin. Emisijo CO₂ pa lahko manjšamo le, če v gospodarske gozdu v sečni zrelosti posekamo drevesa in hlodovino, namesto da strohni v gozdu ali da les pokurimo, predelamo v izdelke in objekte ter tako z lesom nadomestimo energetsko potratna gradiva kot so cement, železo, aluminij in plastika. Ker se CO₂ v lesnih proizvodih ohranja še desetletja njihove uporabe, predstavljajo lesni izdelki in objekti ponor toplogrednih plinov, kot je CO₂. En kubični meter lesnih izdelkov/objektov v končnem izračunu prispeva k znižanju emisije CO₂ za dve toni. Lesena hiša poprečne velikosti v življenjski dobi prispeva k znižanju 30 do 50 ton CO₂, če k temu dodamo še leseno stavbno pohištvo in notranjo opremo, pa od 40 do 70 ton CO₂.

Gradnja z lesom pa ima še druge prednosti. Ob predelavi lesa v gradiva in po odsluženju lesenih objektov ne nastanejo nevarni odpadki, ampak koristni ostanki, ki jih lahko na koncu uporabimo tudi v energetske namene. Tako je gradnja z lesom energetske varčna (samozadostna) in do okolja ter človeka prijazna.

Zaradi vseh prednosti lesa kot gradiva, bi Slovenija morala čimprej pristopiti k prestrukturiranju industrije in jo preusmeriti v trajnostno gospodarstvo. Les bi bilo potrebno opredeliti kot surovino strateškega pomena in na vseh nivojih z zakonodajo smiselno podpreti predelavo lesa v končne izdelke z visoko dodano vrednostjo. Les bi morali prepoznati kot gradivo, ne pa kot kurivo! Najbolj »zelena« je tista energija, ki je ne porabimo - in predelava lesa je energetske najmanj potratna, zato lahko potrošnje energije celovito zmanjšamo s preusmeritvijo gospodarstva s težke, na lesno-predelovalno industrijo. Na področjih bogatih z gozdom bi morali ustanoviti centre predelave lesa, kjer bi predelava lesa in gradnja lesenih hiš potekala tam, kjer gradivo nastaja. S tem bi na podeželju ustvarili (lokalna) delovna mesta in s tem zmanjšali dnevne migracije, obenem pa omogočili razvoj naprednih trajnostno naravnanih vasi (Progressive Villages). Tako bi se gospodarska vizija Slovenije lahko skladala z bodočo (napovedano) okoljsko in nizko-ogljico industrijsko politiko EU.

S predelavo lesa bi oživel lokalno industrijo, s čemer bo omogočili decentralizacijo slovenskega gospodarstva ter razvoj regij, kar je in bo še zlasti pomembno ob spopadanju s pandemijami, saj bi na lokalnem nivoju (z zmanjšanjem dnevnih migracij) lažje izvajali preventivne epidemiološke karantenske ukrepe. Ker je lesnopredelovalno industrijo prijazna do človeka in okolja sovпада s turistično usmerjenostjo Slovenije.